

رابطه بین هم‌کنشی و سرمایه اجتماعی و اقتصادی

در بین شهروندان شهر اصفهان

سیدعلی هاشمیان فر^۱

دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

منصور حقیقتیان

دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران

اکرم قرشی

دانشجوی دکترا- گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۰۴

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی و شناسایی تأثیر انواع هم‌کنشی (کنش متقابل پیوسته، کنش متقابل گسسته) بر انواع سرمایه (سرمایه اجتماعی و سرمایه اقتصادی) در شهروندان شهر اصفهان انجام شده است. روش پژوهش حاضر برحسب هدف کاربردی و برحسب جمع‌آوری اطلاعات، توصیفی-همبستگی بود. با توجه به تعداد جامعه آماری، افراد ساکن در مناطق ۱۵ گانه اصفهان که تعداد آنها ۱۹۶۱۲۶۰ نفر می‌باشد، با روش تصادفی طبقه‌ای و ساده اقدام به نمونه‌گیری شد. در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به موقعیت زندگی از پرسشنامه مقیاس موقعیت زندگی بوهلست (۲۰۰۲) و برای ارزیابی انواع سرمایه‌ها از پرسشنامه‌های محقق ساخته استفاده گردید. یافته‌ها در بخش آمار توصیفی با استفاده از نرم‌افزار SPSS-21 و در بخش روابط بین متغیرها به روش مدل معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزار ایموس تحلیل شد. نتایج پژوهش نشان داد بین انواع هم‌کنشی و سرمایه اجتماعی و سرمایه اقتصادی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. نتیجه‌گیری: می‌توان نتیجه گرفت هرچقدر هم‌کنشی به صورت مثبت‌تر و پیوسته‌تر باشد، میزان T-Value برای سرمایه اجتماعی (۸/۲۴) بیشتر است. همچنین نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که بین سرمایه‌ها اجتماعی، سرمایه اقتصادی و هم‌کنشی‌ها رابطه وجود دارد، به این معنی که هرچقدر میزان سرمایه نزد افراد بیشتر باشد، هم‌کنشی‌ها نیز مثبت می‌شود.

کلمات کلیدی: سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی، کنش متقابل، هم‌کنشی پیوسته، هم‌کنشی گسسته، شهروندان شهر اصفهان

مقدمه

یکی از خصوصیت مهم شهرها در کشورهای در حال توسعه این است که میزان شهرنشینی شتابان و گرایش مردم به زندگی در شهرها به‌طور فزاینده‌ای در حال گسترش است. به‌طوری که سکنی گزیدن در شهر باعث ایجاد تغییرات زیادی در روابط اجتماعی و زندگی روزمره افراد شده‌است. این تغییرات گسترده در حوزه شهری باعث تغییر در سبک زندگی و الگوی رفتاری ساکنین مناطق شهرنشین و خصوصاً شبکه روابط اجتماعی و همسایگی شده است. به گونه‌ای که روابط بین همسایگان در زندگی شهری پاره پاره شده و مردم کمتر درگیر روابط همسایگی می‌شوند. در شهر افراد و گروههای ناهمگن در کنار هم اقامت میکنند که با یکدیگر تفاوت‌های فرهنگی و فاصله‌های اجتماعی دارند. این ناهمگنی به مقدار زیادی زمینه مناسب را برای توسعه روابط چهره به چهره و همسایگی از بین می‌برد یا تضعیف می‌کند. ازهم‌گسیختگی روابط اجتماعی در شهر، شهرنشینی، کاهش همیاری و تعاون، ضعف در حمایت‌های اجتماعی موجب اتلاف سرمایه‌های مادی و معنوی و تشدید مشکلات و ناپهنجاری‌های مختلف گردیده است.

کنش به‌عنوان ابتدایی‌ترین عنصر مشترک زندگی اجتماعی بشری دربرگیرنده یک مجموعه رفتارهایی است که انسان‌ها برای رسیدن به اهداف معین نسبت به یکدیگر انجام می‌دهند (کوزر، ۱۳۹۰). اگر کنش اجتماعی نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد و هیچ‌یک از ارزش‌های اجتماعی، مانند عدالت، امنیت، سعادت و آزادی، محقق نمی‌شوند. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی بعد از اینکه از طریق کنش‌های اجتماعی تحقق پیدا کردند، شکل‌گیری پدیده‌های اجتماعی دیگر، یعنی جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی را ضروری می‌سازند تا ارزش‌ها و هنجارها از این طریق به افراد منتقل شوند. پدیده‌های اجتماعی با کنش‌های اجتماعی ما به وجود می‌آیند و خود برکنش‌های اجتماعی ما تأثیر می‌گذارند. یکی از متغیرهایی که بر روی کنش‌ها تأثیر می‌گذارد و متقابلاً از کنش‌ها تأثیر می‌پذیرد، سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نمادین است. به گفته بورديو فعالیت‌های اجتماعی انسان تحت تأثیر میدان‌ها و عادت‌واره‌هایی است که ساختارهای ذهنی‌مان را شکل بخشیده‌اند (کنعانی، عزیزخانی، کلانتری، ۱۳۹۳).

سرمایه‌ها، خصوصاً سرمایه اجتماعی ازجمله پدیده‌هایی هستند که زمینه بروز و ظهور آن‌ها در جامعه، ارتباطات میان افراد و شبکه‌های اجتماعی است. به عبارتی سرمایه‌ها در ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و.. ریشه دارند که نتیجه پیامدها و کنش‌های متقابل در جامعه محسوب می‌شوند. در بررسی و اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی می‌توان از روش‌های مستقیم و غیرمستقیم بهره گرفت. در کشورمان به دلیل عدم آمارگیری مستمر و فراگیر از متغیرهای مرتبط با سرمایه اجتماعی، به کارگیری روش‌های مستقیم به دلیل اتکای به استفاده از نمونه‌گیری‌های محدود با امکان بروز خطا در برآورد مواجه است. لذا در این شرایط، روش مناسب‌تر برای تعیین سرمایه اجتماعی، روش غیرمستقیم میباشد.

با توضیحات فوق مشخص می‌شود که کنش‌ها با انواع سرمایه‌ها مرتبطند، اما مسئله موجود تبیین این کنش‌ها در یک چهارچوب نظری است. تحلیل رفتار متقابل نظریه‌ای است که برای شناخت رفتار افراد در بستر روابط شخصیت‌ها،

ساختاری روانی انسان‌ها و زمینه‌های اجتماعی را مورد بررسی قرار می‌دهد و راهکارهایی ارائه می‌دهد که افراد در جامعه به‌دوراز تنش‌ها روحی و رفتاری با الگوی بهتری به کنش با یکدیگر بپردازند و روابط سالم و بهتری در جامعه برای خود و اطرافیان ایجاد کنند. نظریات اصلی تحلیل رفتار متقابل مشتمل بر پنج بخش اصلی است: «من خوب هستم، تو خوب هستی»، «نمایشنامه زندگی و کلک زندگی»، «حالات من و ارتباط متقابل»، «مفهوم تغییر» و «نوازش» می‌شود، اما در این پژوهش بنابر ماهیت موضوع، یعنی هم‌کنشی، بر روی «وضعیت‌های زندگی و ارتباط متقابل» تمرکز گردید.

بر اساس تحقیقات مختلف میتوان گفت به دلیل اینکه شهرها بستر رشد رفتارهای انسانی و اجتماعی و بازتولید پیچیدگی رفتارهای شهروندی و کنش‌های افراد هستند، انجام این پژوهش در یکی از کلان‌شهرهای ایران، یعنی اصفهان، به دلیل تفاوت فرهنگی موجود در آن قابل توجیه است. متوسط عامل وساطت اجتماعی برای استان اصفهان ۳/۸۱ بود که می‌توان نتیجه گرفت، به لحاظ عامل وساطت اجتماعی در وضعیت مطلوب قرار دارد. برای مشارکت در تشکل سیاسی ۱/۱۹ که نشان دهنده کمترین مقدار است. میانگین ایثارگری اجتماعی برای استان برابر با ۲/۹۵ و بر اساس مرزهای تعریف شده بر روی مرز وضعیت نامطلوب و وضعیت مطلوب قرار گرفته است که در مجموع حاکی از یک وضعیت میانه در رابطه با مولفه ایثارگری اجتماعی در استان است (قاسمی و همکاران، ۱۳۸۵).

وضعیت‌های زندگی نشان‌دهنده موقعیت اساسی هستند که شخص نسبت به ارزش اساسی که در خود می‌یابد، پیدا می‌کند بنابراین مسئله‌ای که با آن روبرو هستیم، این است که این وضعیت‌ها چه تاثیری بر روی هم‌کنشی‌های مثبت و هم‌کنشی‌های منفی می‌گذارد، و نیز اثر آنها بر انواع سرمایه‌ها چگونه است. در واقع تاثیر انواع وضعیت‌های زندگی بر نوع برخورد و کنش‌وری متفاوت افراد و همچنین تاثیر دو جانبه انواع سرمایه بر آن، موجب شده پژوهشگر بدنبال تحلیل روابط انواع وضعیت‌ها بر انواع کنش‌وری در جامعه شهری اصفهان باشد. برای همین سوال اصلی پژوهش حاضر این که آیا بین انواع حالت‌های من و انواع سرمایه ارتباطاتی وجود دارد یا نه؟

این پژوهش از نوع روش تحقیق توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد که یک روش معمول در تحقیقات اجتماعی می‌باشد و روشی است برای گردآوری داده‌ها که در آن از گروه معینی از افراد خواسته می‌شود به تعدادی پرسش مشخص پاسخ دهند. این پاسخ‌ها مجموعه اطلاعات تحقیق را تشکیل می‌دهد (بیکر، ۱۳۷۷). **جامعه آماری و حجم نمونه:** جامعه آماری این پژوهش افراد ساکن در مناطق ۱۵ گانه اصفهان می‌باشد که طبق آخرین سرشماری که در سال انجام شده است ۱۹۶۱۲۶۰ نفر می‌باشد. در پژوهش حاضر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای به صورت تصادفی ساده انتخاب شد که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه ۳۸۴ نفر بدست آمد، و سپس سهم هر منطقه با نمونه‌گیری متناسب با حجم مشخص گردید. باتوجه به این که شهرستان اصفهان دارای ۱۵ منطقه می‌باشد حجم نمونه متناسب با درصد جمعیت مناطق ۱۵ گانه اصفهان در هر منطقه به دست آمده است. جدول ۱ ترکیب حجم نمونه متناسب با حجم جامعه‌ی آماری را نشان داده شده است:

جدول ۱. توزیع جمعیت نمونه به تفکیک منطقه شهری

ی	تعداد جمعیت	درصد جمعیت	تعداد نمونه منطقه
	۷۹۰۹۱	٪ ۴	۱۵
	۶۹۱۲۰	٪ ۳/۵	۱۰
	۱۱۰۳۶۸	٪ ۴/۶	۱۸
	۱۳۳۷۳۱	٪ ۶/۸	۲۶
	۱۵۰۸۶۵	٪ ۷/۷	۳۰
	۱۱۲۱۲۹	٪ ۵/۶	۲۱
	۱۶۸۷۳۲	٪ ۸/۶	۳۳
	۲۳۹۷۵۶	٪ ۱۲/۳	۴۷
	۷۵۱۶۸	٪ ۷/۴	۲۸
	۲۰۷۸۰۳	٪ ۱۰/۶	۴۲
	۵۸۸۴۱	٪ ۳	۱۱
	۱۳۶۳۷۶	٪ ۶/۸	۲۶
	۱۳۲۴۶۹	٪ ۶/۵	۲۵

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

ابزار اندازه‌گیری: در پژوهش حاضر از پرسشنامه مقیاس موقعیت زندگی که شامل ۴ وضعیت (من +، من -، تو+، تو-) هست توسط اریک بوهلست (۲۰۰۲) اجرا شده است. نمره گذاری با طیف لیکرت انجام می‌شود، در بخش های من+ و تو+ (۵ = همیشه، ۴ = اغلب اوقات، ۳ = گاهی اوقات، ۲ = به ندرت و ۱ = هرگز). و نمره گذاری بخش های من- و تو- (۱ = همیشه، ۲ = اغلب اوقات، ۳ = گاهی اوقات، ۴ = به ندرت و ۵ = هرگز).

پرسشنامه سرمایه اجتماعی به کمک معرفیهایی چون شبکه روابط، اعتماد فردی، اعتماد نهادی و پرسشنامه سرمایه اقتصادی از ترکیب معرف‌هایی همچون درآمد ماهیانه خانواده فرد پاسخگو، املاک و مستغلات (مسکونی، تجاری و کشاورزی) و وسیله نقلیه، توسط محقق ساخته شده استفاده شده است. داده‌های پژوهش حاضر با استفاده از روش پیمایش و تکنیک پرسشنامه جمع گردید. پس از تهیه و تدوین شاخصها و طراحی صورت اولیه پرسش نامه، مطالعه‌های مقدماتی انجام گرفت. هدف از این مطالعه‌ی مقدماتی تعیین میزان اعتبار و پایایی شاخص‌ها و اصلاح و نهایی کردن پرسشنامه تحقیق بود. برای ارزیابی میزان اعتبار یا روایی ابزار پژوهش از روش اعتبار صوری و برای سنجش میزان اعتماد یا پایایی مقیاس‌ها، بعد از انجام دادن پیش‌آزمون، از آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ برای سرمایه اجتماعی درون گروهی ۰/۸۳، سرمایه اقتصادی ۰/۷۹ و برای کنش اجتماعی ۰/۸۳ بدست آمد که قابل قبول بودن پایایی متغیرها را نشان می‌دهد.

در این پژوهش به دلیل اینکه توزیع داده‌ها مورد بررسی نرمال نبوده‌اند از آزمون ناپارامتریک ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. تجزیه و تحلیل فرضیات نیز با استفاده از نرم افزار SPSS21 مورد بررسی قرار گرفته است.

مبانی نظری پژوهش

کنش اجتماعی

رفتار انسانها همواره با تفکر، اندیشه و تدبیر همراه هست از این رو می‌توان گفت: عمل به معنای رفتار معنیدار و آگاهانه است؛ اما از سوی دیگر تلاش انسان برای ایجاد و برقراری ارتباط و رابطه با سایر اعضای جامعه به میل

طبیعی او به اجتماعی زندگی کردن مربوط می‌شوند. از نظر وبر رفتار و کنش هر دو متضمن آن چیزی‌اند که افراد بر مبنای روزانه انجام می‌دهند. با وجود این، رفتار بدون فکر یا فکر کم روی می‌دهد، حالاً نکه کنش نتیجه فرایندهای آگاهانه است. کنش‌های اجتماعی عمل و عکس‌العمل افراد را در بر گرفته و روی وقایع آن تعدیل می‌شود و با گرایش‌های فکری سازمان می‌یابد، رو به سوی هدفی دارد و در ابعاد عینی و ذهنی می‌باشد که در زندگی انسان‌ها نقش به‌سزایی دارد (پارسانیا، ۱۳۹۲). در زمینه‌ی مطالعات مربوط به کنش اجتماعی دو نظریه‌ی مهم وجود دارد که در ادامه به آنها پرداخته می‌شود:

کنش اجتماعی پارسونز: پارسونز کنش اجتماعی را اینگونه معنا می‌کند: هر رفتار انسانی که انگیزه و راهنمای آن، معانی است که کنشگر، آن‌ها را در دنیای خارجی کشف می‌کند، توجهش را طلب می‌کند و به آن‌ها پاسخ می‌دهد. لازمه پاسخ کنشگر که آن‌ها را کنش اجتماعی می‌نامیم، آگاهی یافتن از معنای چیزها و اشیایی است که درونی هستند، همچنین واکنش به پیامهایی است که دریافت می‌کند.

تعاملگرایی نمادین: نظریه کنش متقابل نمادین نیز مانند دیگر نظریه‌های عمده جامعه‌شناختی، چشم انداز بسیار گسترده‌ای را باز می‌نماید. نظریه‌های جورج هربرت مید و از آن کمتر، چارلز هورتون کولی و دبلیو.آی. توماس، شیرازه اصلی این نظریه را فراهم کرده‌اند، ولی چشم اندازهای آشکارا متفاوت‌تر دیگری نیز در سال‌های اخیر به این نظریه راه یافته‌اند. نظریه سنتی کنش متقابل نمادین با افکار هربرت بلومر مشخص می‌شود، ولی انواع دیگری از جمله رهیافت علمی تر مانفورد کون، رهیافت نمایشی اروین گافمن و شاید روش‌شناسی مردم‌نگارانه و پدیده‌شناسی، نیز در این مقوله جای می‌گیرند. نظریه کنش متقابل نمادین ادعا می‌کند که واقعیت‌ها بر پایه نمادها بنا نهاده شده است و اساس این تئوری بر پایه نماد و معنا است. این نظریه توضیح می‌دهد که معناها در کنش متقابل دوطرفه افراد در محیط اجتماعی شکل می‌گیرد و بر این سوال تأکید می‌کند که «چه نمادها و معناهایی از کنش متقابل میان مردم بوجود می‌آید (Aksan et al., 2009). حور اندیشه مکتب کنش متقابل نمادین شیوه مشاهده و فهم درونی کنشگران فرهنگ است تا از نقطه نظر دارندگان آن فرهنگ، آفرینش و آشکار شدن فرهنگ را درک کنند (آزادارمکی، ۱۳۹۳).

کنش اجتماعی و ارتباط آن با سرمایه اجتماعی

جامعه و تداوم آن منوط به وجود دو عامل اساسی کنش اجتماعی و روابط اجتماعی میباشد و به ویژه روابط اجتماعی ای که محصول کنش اجتماعی معنادار است، موجب ایجاد و تداوم دوستی، وفاداری، میهن پرستی و... می‌شود. در واقع وبر، ناخودآگاه، آنچه را که امروزه در منابع جامعه‌شناسی از آن به‌عنوان سرمایه اجتماعی یاد می‌کنند و هسته اصلی آن را نیز روابط اجتماعی و تعاملات مثبت، مؤثر و سازنده می‌دانند، یاد آور شده بود. از نظر وبر کنش اجتماعی معنادار که عامل خلق روابط اجتماعی است، سرمایه بزرگی برای افراد جامعه به‌حساب می‌آید که به‌وسیله‌ی آن ارتباط و تعامل آن‌ها با یکدیگر و نیز همکاری و همیاری دوجانبه‌ی آنان گسترده‌تر و محکم‌تر خواهد شد. در نظر پاتنام سرمایه‌ای اجتماعی، آن دسته از ویژگی‌های سازمان اجتماعی است که هماهنگی و

همکاری را برای منفعت متقابل تسهیل می‌کند. در جامعه‌ای که از نعمت سرمایه اجتماعی چشمگیر برخوردار است همکاری آسان تر است.

به وجود آمدن میزانی از سرمایه اجتماعی در یک منطقه یا مکان می‌تواند به کنش جمعی منجر شده و در نهایت فرآیند مشارکت و توسعه را به پیش برد، کنش جمعی اتفاق نمی‌افتد مگر اینکه ذخیره مناسبی از سرمایه اجتماعی وجود داشته باشد (Onyx, ۲۰۰۵). سرمایه اجتماعی به عنوان منبعی جهت «کنش جمعی» تلقی می‌گردد. از دیدگاه بوردیو (۱۳۹۴) سرمایه اجتماعی به‌عنوان مجموع منابع بالقوه و بالفعلی است که اعضای یک گروه را به هم پیوند می‌دهد و هریک از اعضا را برای مراجعه به سرمایه‌ای جمعی مشترک آماده می‌کند.

تحلیل رفتار گرای متقابل

تحلیل رفتار متقابل به این معناست که فرد در هر زمان، کدامیک از حالت‌های من او دارای قدرت است و بهتر می‌تواند رفتار خود و دیگران را در زمینه اجتماعی درک کند (علامه و همکاران، ۱۳۹۶). از نظر برن رفتار متقابل عبارت از انگیزه‌های از طرف یک شخصی و پاسخی برای آن انگیزه از طرف دیگر بطوری که آن پاسخ به‌نوبه خود انگیزه‌های برای شخصی اول شود تا به آن پاسخ دهد (عطائی و حیدری، ۱۳۹۶).

تحلیل رفتار متقابل یک تئوری روانشناسی است و به لحاظ کاربرد آن درحل مشکلات احساسی و رفتاری، موردقبول جامعه روانشناسی قرار گرفته و تدریجاً در زمینه‌های مشاوره، روانکاوی، گروه‌درمانی، مدیریت، جامعه‌شناسی، توسعه‌سازمانی و آموزش، نظریه‌های جدیدی ارائه نموده و گسترش پیدا کرده است (عطائی و حیدری، ۱۳۹۶:۱۱۱). یکی از رویکردهای روان‌درمانی که برای نشان دادن روابط سالم بین فردی و رشد توانایی‌های درون فردی افراد مؤثر است، تحلیل رفتار متقابل هست (موراکامی و همکاران، ۲۰۰۹).

دیدگاه کنش‌های سیستمی و تحلیل رفتار گرای متقابل

تحلیل رفتار متقابل به‌عنوان یک رویکرد روان‌کاوی نوین توانسته هم در دیدگاه‌های سیستمی و همچنین دیدگاه‌های تحلیلی جایگاه شایسته‌ای داشته باشد. اصولاً شیوه تحلیل رفتار متقابل در موقعیت‌های گروهی به وجود آمده و از نظر عملی بهترین شیوه گروه درمانی است. از این‌رو می‌توان با اطمینان بیشتری از آن در پیشگیری و درمان مشکل‌های رفتاری و ارتباطی خانواده به ویژه زوجها استفاده کرد و تحلیل رفتار متقابل روشی منظم برای روان‌درمانی، واکاوی، تحلیل و درک رفتار خویش، کسب آگاهی و قبول مسئولیت در زمان حال می‌باشد (اکبری و همکاران، ۱۳۹۱)

پژوهش‌های انجام گرفته درباره‌ی تحلیل رفتار متقابل و سرمایه اجتماعی، طیف گسترده‌ای از موضوعات را در بر می‌گیرند که در زیر به آنها اشاره شده است.

مطالعه‌ی مولسوورث، گریگور و جنکینز (۲۰۱۸) با پیشنهاد تحلیل رفتار متقابل برن به‌عنوان روشی برای کشف روانشناسی بیوگرافی به آگاهی از ساختارهای روابط بازار و احساسات همراه آن‌ها و ارائه نقد چنین ترتیباتی می‌پردازد. تحلیل رفتار متقابل به‌عنوان نظریه بیوگرافی روانشناسی مفید بوده و بر ساختارهای رایج روابط در یک

روش قابل‌دسترس تأکید دارد. این بررسی و تحلیل نشان‌دهنده‌ی این احتمال هست که فرهنگ مصرف‌کننده‌ی ما، حداقل تا حدی، در شکل رایج آن وجود دارد. از این رو، فرصت اندکی برای جنبه‌ی بسیار مثبت به‌کارگیری تحلیل رفتار متقابل در بازاریابی وجود دارد که ارزش کار بیشتر در راستای بازگشت جاری به روان‌کاوی در بازاریابی را دارد. می‌توان بر اساس نظریه‌های برن اینگونه بیان کرد که تشخیص بازیها بایستی منجر به انعکاس و بازتابی گردد که رفتار را تغییر داده و افراد و سازمانها را از نمایشنامه‌های سرکوب‌گر و ناراحت‌کننده و خودکامگی و استبدادی از میراث والدین و کودک، رها سازد.

اولگر دورتپه و کسر (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای به استفاده از روش تحلیل رفتار متقابل از لحاظ ارتباط پرستاران با بیماران پرداختند. دارا بودن دانش و مهارت در شیوه تحلیل رفتار متقابل درون فرآیند ارتباطات درمانی ایجاد شده با بیمار می‌تواند در تسهیل این فرآیند مؤثر واقع شود. اینکه پرستاران دارای اطلاعات بوده و درباره شیوهی تحلیل رفتار متقابل به تحقیق بپردازند می‌تواند مهارت‌های ارتباط موفق را با تأثیر بر ارتباط با بیمار و محیط، افزایش دهد. شیوهی تحلیل رفتار متقابل در فرآیند ارتباط پرستار- بیمار مؤثر هست. پرستار می‌تواند تجارب گذشته‌ی فرد و حالت‌های من را بررسی کرده و بداند که کدام تبادلات و روابط به‌کاررفته و کدامیک مرتبط با بیمار است. تحلیل رفتار متقابل هم در طی درمان و هم در فرآیند ارتباط در ارتباط بین بیمار- پرستار مؤثر و سودمند است. یکی از تحقیقات خارجی انجام شده در این زمینه توسط کاواچی و همکارانش با عنوان «سرمایه اجتماعی، نابرابری و مرگ و میر» در سال ۲۰۱۵ در آمریکا صورت گرفت. فرضیه آن‌ها اینگونه مطرح شد که نابرابری درآمد در جامعه باعث کاهش همبستگی اجتماعی می‌شود و به دنبال آن وضعیت عدم سرمایه‌گذاری در سرمایه اجتماعی بروز می‌کند و تداوم این امر، مرگومیر را در جامعه افزایش می‌دهد. در این تحقیق برای سنجش سرمایه اجتماعی، مشارکت مدنی و میزان اعتماد متقابل را مورد سنجش قرار دادند و داده‌های این پژوهش با روش رگرسیون حداقل مجذورات تجزیه و تحلیل شده‌اند. نتایج حاکی از آن بود که ایالت‌هایی که سطح بیاعتمادی اجتماعی در آن‌ها بالاتر بود از لحاظ مرگومیر نیز سطوح بالاتری را به خود اختصاص داده بودند. همچنین عضویت گروهی به‌طور معکوس و معینداری با نرخ مرگ و میر مرتبط بود. سویتونگ (۲۰۱۱) مطالعه‌ی خویش دریافت که اول، سرمایه اجتماعی، به معنای کلی، مشارکت مردم در سیاست محلی را گسترش می‌دهد. دوم، همه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی عملکرد نهادی دولت محلی را ارتقاء نم‌دهند؛ یعنی شبکه‌های درگیری محلی و اعتماد تعمیم یافته قادر نیستند عملکرد نهادی مؤثر دولت محلی را افزایش دهند؛ و سوم، مشارکت سیاسی شهروندان و عملکردهای نهادی، رابطه مثبتی با هم ندارند. کریستوفرو در تحقیقی به بررسی عوامل تعیین‌کننده سرمایه اجتماعی در کشورهای اتحادیه اروپا می‌پردازد. تحلیل نتایج نشان داد که عوامل فردی و کلان مانند جنس، وضعیت ازدواج، سن، درآمد، وضعیت شغلی، جنسیت، تولید ناخالص داخلی، بیکاری و نابرابری درآمدی بر شکلگیری سرمایه اجتماعی تأثیر گذار می‌باشند (چریستروفرو،^۱ ۲۰۰۵).

¹ Christoforou

علامه و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به ارزیابی تأثیر آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر شادکامی مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره و فرهنگسراها پرداختند. نتایج این پژوهش نشان دادند که آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل به‌خوبی موجب افزایش رضایت از زندگی، لذت، عزت نفس، آرامش، کنترل و کارآمدی مردان متأهل شرکت‌کننده در گروه‌های آزمایشی نسبت به گروه کنترل شد و افزایش شادکامی آن‌ها را در بر داشت.

حبیب پور و موسوی (۱۳۹۵) به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی شهروندان قم پرداختند. یافته‌های این تحقیق نشان داد بین همه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی شهروندان قم رابطه مثبت وجود دارد. بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره، از بین مجموع چهار متغیر پیش بین اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، آگاهی و مشارکت اجتماعی غیررسمی، تنها دو متغیر آگاهی و مشارکت اجتماعی غیررسمی اثر مستقیمی روی مشارکت سیاسی دارند که در این بین، سهم متغیر آگاهی بیشتر از مشارکت اجتماعی غیررسمی است، اما نتایج تحلیل مسیر نشان داد که تمامی این چهار متغیر توانسته‌اند به یکی از سه شکل مستقیم، غیرمستقیم و توأمان (هم مستقیم و هم غیرمستقیم) روی مشارکت سیاسی شهروندان قم تأثیر بگذارند که از بین آن‌ها، بیشترین تأثیر به ترتیب مربوط به متغیرهای آگاهی، مشارکت اجتماعی غیررسمی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی بوده است.

یوسفی و کریمی (۱۳۹۴) در پژوهشی خود به مطالعه بررسی الگوی ارتباطی مدیران دبیرستانهای شهر اصفهان بر اساس نظریه تحلیل متقابل اریک برن پرداخت. نتایج این تحقیق نشان داد مدیران آموزشی شهر اصفهان در ارتباط باهمکاران خود از الگوی ارتباطی (من بالغ) و (من والد) بیشتر از حد متوسط و از الگوی (من کودک) کمتر از حد متوسط بهره می‌جویند. ماجدی و لهسایی زاده (۱۳۸۹) در پژوهشی به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با کنش جمعی در مناطق روستایی پرداختند. نتایج حاکی از آن بود که از میان شاخص‌های سرمایه اجتماعی اعتماد بالاترین تأثیر را بر کنش جمعی داشته و از میان عوامل تعیین‌کننده و مؤثر توانمندی، تعلق به مکان و ارتباطات بیش‌ترین تأثیر را بر سرمایه اجتماعی داشته‌اند. علاوه بر آن نتایج نشان داد، که هشت متغیر: تعداد اعضای خانوار، سطح تحصیلات سرپرست، شاخص ثروت، مالکیت منزل مسکونی، تعلق به مکان، توانمندی، ارتباطات و نوع روستا از سیزده متغیر در نظر گرفته شده به‌عنوان تعیین‌کننده سرمایه اجتماعی رابطه معنا داری با سرمایه اجتماعی داشته و سرمایه اجتماعی هم تأثیرگذار بر کنش جمعی بوده است. با مطالعه و بررسی پیشینه داخلی انجام شده در مورد این موضوع می‌توان اشاره کرد که بیشتر این مطالعات در پی توصیف روابط همسایگی و سرمایه اجتماعی در سطح محله می‌باشند و اغلب با دیدگاه جامعه‌شناختی صورت گرفته‌اند و از نظریات پاتنام در مطالعات خود استفاده کرده‌اند که روابط و کنشهای فردی تأثیری بر میزان این سرمایه‌ها ندارند. در مورد تحقیقاتی که در خارج از کشور در این زمینه صورت گرفته‌اند، بیشتر به بررسی تأثیراتی که سرمایه اجتماعی بر سلامت جسمی و روانی بر جای می‌گذارد، پرداخته‌اند. به بیانی دیگر در خارج از کشور از سطح توصیفی فراتر رفته‌اند و به مرحله تبیین پرداخته‌اند با این تفاوت که سرمایه اجتماعی را به‌عنوان متبیر مستقل تحقیق در نظر می‌گیرند. از این رو خلا تحقیقاتی در این مورد

وجود دارد که سرمایه اجتماعی در هر شهر، خود تحت تأثیر چه عواملی شکل می‌گیرند و با ورود چه متغیر هایی دستخوش تغییر می‌شوند. علاوه بر این صرفاً سنجش میزان سرمایه اجتماعی در سطح محلات کافی به نظر نمی‌رسد. بلکه باید مطالعاتی در زمینه علل و عوامل مؤثر بر تغییرات آن و سایر انواع سرمایه‌ها صورت گیرد. از این رو خلا تحقیقاتی در این مورد وجود دارد که سرمایه اجتماعی در هر شهر، خود تحت تأثیر چه عواملی شکل می‌گیرند و با ورود چه متغیر هایی دستخوش تغییر می‌شوند. علاوه بر این صرفاً سنجش میزان سرمایه اجتماعی در سطح محلات کافی به نظر نمی‌رسد. بلکه باید مطالعاتی در زمینه علل و عوامل مؤثر بر تغییرات آن و سایر سرمایه‌ها از جمله سرمایه اقتصادی صورت گیرد.

با توجه به پیشینه تجربی تحقیق حاضر، نکته قابل توجه این مهم می‌باشد که تحقیقی (البته در دسترس) وجود نداشته که به تأثیر سرمایه های و اقتصادی و یا حتی تأثیر این سرمایه بر سرمایه اجتماعی در سطح شهر مورد مطالعه قرار دهد. بسیاری از تحقیقات به بررسی تأثیر ثبات مسکونی و برخی از متغیر هایی پرداخته اند که تأثیر آنها نیازی به مطالعه علمی و عملی نداشته است. برای مثال طبیعی است که با افزایش میزان ثبات مسکونی، سرمایه اجتماعی در سطح شهر افزایش می‌یابد. با مروری بر مطالعات انجام شده در خصوص سرمایه اجتماعی رابطه متغیر هایی از قبیل سلامت جسم و روان، رفتار های تحصیلی فرزندان، جرم و بزهکاری و مشکلات رفتاری و مشارکت های سیاسی و اجتماعی با سرمایه اجتماعی مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج تحقیقات محققانی که در خصوص سرمایه اجتماعی در سطح محله و روابط همسایگی فعالیت کرده‌اند، بیانگر این مهم می‌باشد که سرمایه اجتماعی در سطح محله رو به افول می‌باشد (یدیا سروسستانی و نیمروزی، ۱۳۸۹؛ ربانی لاوراسگانی و همکاران، ۱۳۸۹). بنابراین در این پژوهش با توجه به استفاده از پیشینه ارزشمند محققانی که در این زمینه فعالیت داشته اند، بر اساس دیدگاه جامعه شناختی و با استفاده از میدان‌های بوردیو به این مسئله پرداخته شد که پیامدهای اجتماعی انواع هم‌کنشی در جامعه چه تأثیراتی را در میدان‌های سرمایه اقتصادی در سطح شهر به وجود می‌آورد.

یافته‌ها

۱- توزیع درصد فراوانی بر حسب متغیرهای جمعیت شناختی

جدول شماره ۲ توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان را به تفکیک جنسیت، سن، تحصیلات و وضعیت تاهل نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، از ۳۸۴ نفری که در این پژوهش شرکت کرده اند ۴۶ درصد از نمونه مرد و ۵۴ درصد از کل نمونه زن می‌باشند. با توجه به نتایج بدست آمده از تحلیل داده‌ها مشاهده می‌گردد که از ۳۸۴ نفری که در این پژوهش شرکت کرده اند سن ۱۲۰ نفر زیر ۲۰ سال، ۱۳۴ نفر بین ۲۰ تا ۴۰ سال و ۱۳۰ نفر بین ۴۰ تا ۶۰ سال قرار دارد. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌گردد، ۱۱۵ نفر (معادل ۳۰٪) از ۳۸۴ نفر شرکت کننده زیر دیپلم، ۱۴۴ نفر (معادل ۳۷٫۵٪) دیپلم تا لیسانس و ۱۲۵ نفر (معادل ۳۲٫۵٪) از کل نمونه دارای مدرک بالای لیسانس می‌باشند. علاوه بر آن نتایج بدست آمده از تحلیل داده‌ها نشان داد از ۳۸۴ نفری که در این پژوهش

شرکت کرده‌اند ۱۶۰ نفر (معادل ۴۱٪) مجرد، ۱۰۸ نفر (معادل ۲۸٪) متاهل و ۳۸ نفر (معادل ۱۰٫۵٪) بدون همسر به دلیل فوت همسر و ۷۸ نفر (معادل ۲۰٫۵٪) از کل نمونه بدون همسر به دلیل طلاق می‌باشند.

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب متغیرهای جمعیت شناختی

متغیر جمعیت شناختی	زیر گروه متغیر	فراوانی	درصد
جنس	زن	176	۴۶
	مرد	208	۵۴
	کل	384	۱۰۰
سن	زیر ۲۰	120	۳۱/۲۵
	۲۰ تا ۴۰	134	۳۵
	۴۰ تا ۶۰	130	۳۳/۷۵
کل		384	۱۰۰
تحصیلات	زیر دیپلم	115	۳۰
	دیپلم تا لیسانس	144	۳۷/۵
	بالای لیسانس	125	۳۲/۵
کل		384	۱۰۰
وضعیت تاهل	مجرد	160	۴۱
	متاهل	108	۲۸
	بدون همسر(به دلیل فوت)	38	۱۰/۵
	بدون همسر(طلاق)	78	۲۰/۵
کل		384	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

۲- توزیع درصد فراوانی انواع سرمایه

جدول شماره ۳ توزیع درصد فراوانی انواع سرمایه (اجتماعی و اقتصادی) را نشان می‌دهد، سرمایه اجتماعی و اقتصادی به ترتیب شامل ۱۷ و ۷ سوال بوده است. در جامعه آماری مورد مطالعه ۱۹ درصد سرمایه اجتماعی و ۱۳/۳ درصد سرمایه اقتصادی در حد زیاد و ۷۰/۵ درصد سرمایه اجتماعی در حد کم و خیلی کم و ۷۱/۱۳ سرمایه اقتصادی در بین کم تا متوسط برآورد کردند.

جدول ۳- میانگین درصد فراوانی پاسخگویان بر حسب انواع سرمایه

سرمایه	میانگین درصد فراوانی
سرمایه اجتماعی	خیلی زیاد ۳۵٫۲۴
	زیاد ۲۰٫۵۲
	متوسط ۱۲
	کم ۲۲٫۶۳
	خیلی کم ۲۰٫۰۸
سرمایه اقتصادی	خیلی پایین ۲۶٫۰۳
	پایین ۲۴٫۱
	متوسط ۲۱٫۰۳
	بالا ۷٫۳۵
	خیلی بالا ۵٫۹۵

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

۳- توزیع درصد فراوانی بر حسب کنش

جدول ۴ میانگین درصد فراوانی پاسخگویان بر حسب کنش متقابل پیوسته و گسسته را نشان می‌دهد. بر حسب نتایج بدست آمده، فراوانی پاسخگویان بر حسب کنش متقابل پیوسته و گسسته به ترتیب ۶۳٫۸۵ درصد و ۳۴ درصد در حد زیاد و ۶۷/۹ درصد و ۵۲ درصد در حد کم برآورد شده است.

جدول ۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب کنش متقابل

کنش متقابل	میانگین درصد فراوانی
پیوسته	همیشه ۳۷٫۷۵
	اغلب ۲۶٫۱
	گاهی اوقات ۱۰٫۲۵
	به ندرت ۱۴٫۹
	هرگز ۵۳
گسسته	همیشه ۱۹
	اغلب ۵۴
	گاهی اوقات ۸۸
	به ندرت ۹۷
	هرگز ۱۴۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

الف) توزیع فراوانی کنش متقابل پیوسته

کنش متقابل پیوسته شامل ۵ سوال بوده است. در جامعه آماری مورد مطالعه نحوه توزیع کنش متقابل پیوسته بدین گونه است: ۶۳/۸۵ درصد در حد زیاد و ۶۷/۹ درصد در حد کم. میزان توزیع و درصد فراوانی هر یک از گویه‌های این مولفه در میان جامعه آماری در جدول ۷ آورده شده است.

جدول ۷. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب کنش متقابل پیوسته

گویه	همیشه	اغلب	گاهی اوقات	به ندرت	هرگز	جمع	بی پاسخ
تعداد	120	92	42	79	65	398	۲
درصد							
R35							
فراوانی	30	23	10/5	19/75	16/25		
تعداد	150	108	55	62	22	397	۳
درصد							
R36							
فراوانی	37/5	27	13/75	15/5	5/5		
تعداد	145	100	58	54	43	۴۰۰	۰
درصد							
R37							
فراوانی	36/25	25	14/5	13/5	10/75		
تعداد	160	124	30	45	40	399	۱
درصد							
R38							
فراوانی	40	31	7/5	11/25	10		
تعداد	180	98	20	58	42	398	۲
درصد							
R39							
فراوانی	45	24/5	5	14/5	10/5		
میانگین درصد فراوانی	۳۷٫۷۵	۲۶٫۱	۱۰٫۲۵	۱۴٫۹	۵۳		

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

ب) توزیع فراوانی کنش متقابل گسسته

کنش متقابل گسسته شامل ۱۵ سوال بوده است. در جامعه آماری مورد مطالعه توزیع فراوانی کنش متقابل گسسته بدین گونه است: ۳۴ درصد در حد زیاد و ۵۲ درصد در حد کم. میزان توزیع و درصد فراوانی هر یک از گویه‌های این مولفه در میان جامعه آماری در جدول ۸ آورده شده است.

جدول ۸. توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب کنش متقابل گسسته

گویه	همیشه	اغلب	گاهی اوقات	به ندرت	هرگز	جمع بی پاسخ
R40	98	147	42	53	59	399
درصد فراوانی	24/5	36/75	10/5	13/25	14/75	
R41	110	109	42	92	40	393
درصد فراوانی	27/5	27/25	10/5	23	10	
R42	92	127	30	92	57	398
درصد فراوانی	23	31/75	7/5	23	14/25	
R43	140	67	60	85	48	400
درصد فراوانی	35	16/75	15	21/25	12	
R44	102	112	20	92	68	394
درصد فراوانی	25/5	28	5	23	17	
R45	32	80	26	157	102	397
درصد فراوانی	8	20	6/5	39/25	25/5	
R46	20	84	35	152	106	397
درصد فراوانی	5	21	8/75	38	26/5	
R47	41	68	42	154	89	394
درصد فراوانی	10/25	17	10/5	38/5	22/25	
R48	31	60	52	109	145	397
درصد فراوانی	7/75	15	13	27/25	36/25	
R49	10	70	50	104	160	394
درصد فراوانی	2/5	17/5	12/5	26	40	
R50	33	35	82	101	148	399
درصد فراوانی	8/25	8/75	20/5	25/25	37	
R51	19	54	88	97	140	398
درصد فراوانی	4/75	13/5	22	24/25	35	
R52	24	62	94	100	115	395
درصد فراوانی	6	15/5	23/5	25	28/75	
R53	35	79	57	89	132	392
درصد فراوانی	8/75	19/75	14/25	22/25	33	
R54	42	62	58	95	140	397
درصد فراوانی	10/5	15/5	14/5	23/75	35	
میانگین درصد فراوانی	13/8	20/2	12/9	26/2	25/8	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

توزیع فراوانی موقعیت زندگی افراد

بعد از پاسخگوی افراد به پرسشنامه موقعیت زندگی، نمرات من+ و من- با هم جمع جبری می‌شوند، و نمره‌های تو+ و تو- را هم با همدیگر جمع می‌کنیم. بعد از این کار ما دو تا نمره داریم که یکی برای من (من مثبت + من منفی) و دیگری برای تو (تو مثبت + تو منفی). با در دست داشتن این دو نمره و در نظر گرفتن نقطه برش پرسشنامه (۳۸ برای من، ۳۶ برای تو) در مورد نمرات اخذ شده فرد قضاوت می‌کنیم. با توجه به نتایج به دست آمده، بیشترین نمره ممکن برای بعد من و بعد تو ۵۰ و کمترین نمره برای بعد من و بعد تو نیز ۱۰ می‌باشد.

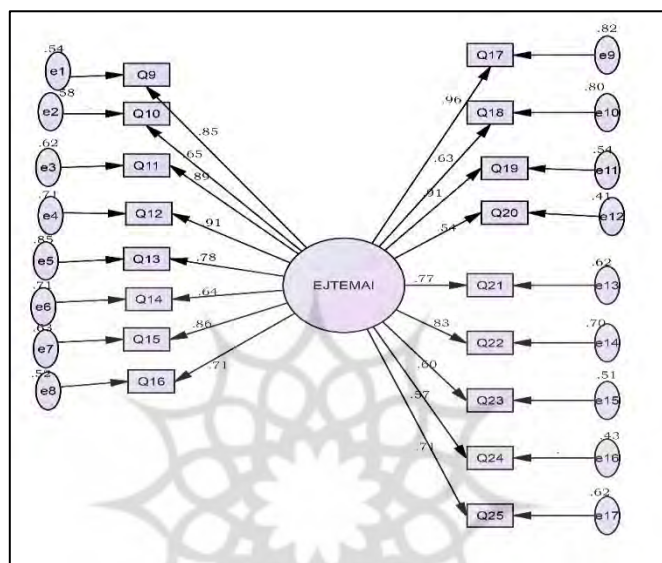
۵. استانداردسازی ابزار اندازه‌گیری مفاهیم تحقیق

از آنجا که هدف تحقیق، میزان انطباق و هم‌نواپی بین سازه نظری و سازه تجربی است از تحلیل عاملی تاییدی استفاده می‌کنیم. بنابراین تحلیل عاملی تاییدی یک ابزار سنجش روایی پرسشنامه است و به روایی سازه یا مدل اندازه

گیری نیز موسوم است. بطور کلی تحلیل عاملی (Factor Analysis) جهت پی بردن به متغیرهای زیر بنایی یک پدیده یا اطمینان از گویه‌های سنجش عوامل استفاده می‌شود.

الف) تحلیل عاملی تاییدی متغیر سرمایه اجتماعی

مدل متغیر سرمایه اجتماعی در شکل زیر ترسیم شده است. این مدل در دو سطح سنجه‌ها و عوامل مکنون شناسایی شده را در برمی‌گیرد. شکل مذکور نتیجه حاصل برازندگی مدل اندازه‌گیری را به تصویر می‌کشد.

شکل ۱. مدل اندازه‌گیری متغیر سرمایه اجتماعی در حالت تخمین استاندارد. منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

همان‌گونه مقادیر آماره t برای هر یک از مسیرها نشان می‌دهد، مدل فوق‌نهایی است.

جدول ۶. مقادیر آماره t برای متغیر سرمایه اجتماعی

T-value	گویه	ابعاد
۰/۸۵	Q9	سرمایه اجتماعی
۰/۶۵	Q10	
۰/۸۹	Q11	
۰/۹۱	Q12	
۰/۷۸	Q13	
۰/۶۴	Q14	
۰/۸۶	Q15	
۰/۷۱	Q16	
۰/۹۶	Q17	
۰/۶۳	Q18	
۰/۹۱	Q19	
۰/۵۴	Q20	
۰/۷۷	Q21	
۰/۸۳	Q22	
۰/۶۰	Q23	
۰/۵۷	Q24	
۰/۷۴	Q25	

جدول 7 شاخص‌های برازش مدل را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج به دست آمده و مقایسه آن با دامنه قابل قبول میتوان اذعان کرد تمامی شاخص‌های برازندگی مدل فوق در دامنه قابل قبول قرار گرفته و بنابراین تناسب داده‌های گردآوری شده با مدل مطلوب است. لذا برازندگی مدل نهایی سرمایه اجتماعی مورد تایید می‌باشد.

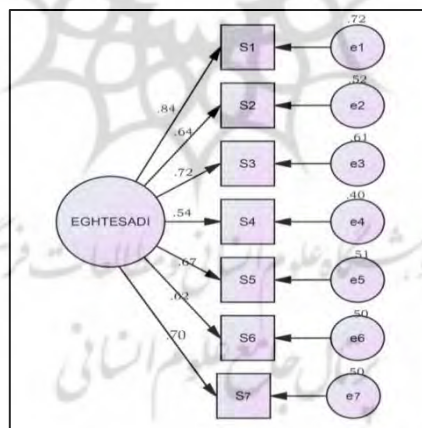
جدول ۷- شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری متغیر سرمایه اجتماعی

عنوان شاخص	مقدار	دامنه مورد قبول	نتیجه	مجذور کای
$\frac{\chi^2}{df}$	۲/۰۱	$\frac{\chi^2}{df}$	قابل قبول	
RMSEA	۰/۰۰۲۱	< ۰/۰۵	بسیار خوب	ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب
RMR	۰/۱۰۴	≥ 0	قابل قبول	ریشه میانگین مربعات باقیمانده
GFI	۰/۱۰۷	> ۰/۰۹	بسیار خوب	نیکویی برازش
AGFI	۰/۸۹۲	> ۰/۸۵	بسیار خوب	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده
NFI	۰/۹۲۲	> ۰/۹۰	بسیار خوب	شاخص برازش هنجار شده (بنتر-سونت)
CFI	۰/۹۹۲	> ۰/۹۰	بسیار خوب	شاخص برازش تطبیقی
IFI	۰/۹۰۹	> ۰/۹۰	بسیار خوب	شاخص برازش افزایشی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

ب) تحلیل عاملی تاییدی متغیر سرمایه اقتصادی

مدل پیشنهادی مدلی است که در شکل زیر ترسیم شده است. این مدل در دو سطح سنجه‌ها و عوام مکنون شناسایی شده را در برمی‌گیرد. شکل مذکور نتیجه حاصل برازندگی مدل اندازه‌گیری در نرم افزار AMOS را به تصویر می‌کشد.

شکل ۲. مدل اندازه‌گیری متغیر سرمایه اقتصادی در حالت تخمین استاندارد منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

همان گونه مقادیر آماره t برای هر یک از مسیرها نشان می‌دهد، مدل فوق نهایی است.

جدول ۸ مقادیر آماره t برای متغیر سرمایه اقتصادی

T-value	گویه	ابعاد
۰/۸۴	S1	سرمایه اقتصادی
۰/۶۴	S2	
۰/۷۲	S3	
۰/۵۴	S4	
۰/۶۷	S5	
۰/۶۲	S6	
۰/۷۰	S7	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

جدول زیر شاخص‌های برازش مدل را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج به دست آمده و مقایسه آن با دامنه قابل قبول می‌توان اذعان کرد تمامی شاخص‌های برازندگی مدل فوق در دامنه قابل قبول قرار گرفته و بنابراین تناسب داده‌های گردآوری شده با مدل مطلوب است. لذا برازندگی مدل نهایی سرمایه اقتصادی مورد تایید می‌باشد.

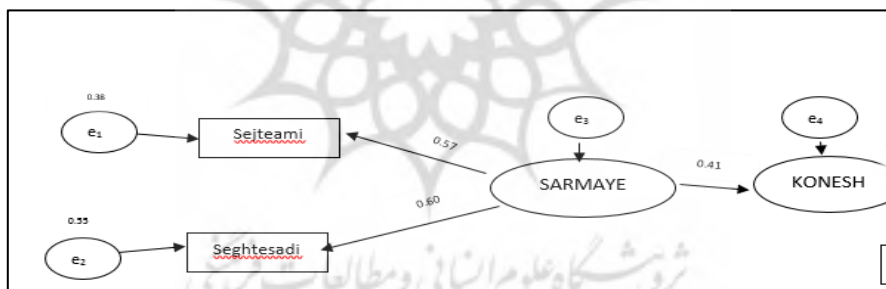
جدول ۹. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری متغیر سرمایه اقتصادی

عنوان شاخص	مقدار	دامنه مورد قبول	نتیجه	مجدور کای
$\frac{\chi^2}{df}$	۲/۰۹	$\frac{\chi^2}{df}$	قابل قبول	
RMSEA	۰/۰۰۱	< ۰/۰۵	بسیار خوب	ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب
RMR	۰/۰۲۵۳	≥ 0	قابل قبول	ریشه میانگین مربعات باقیمانده
GFI	۰/۱۶۵	> ۰/۰۹	بسیار خوب	نیکویی برازش
AGFI	۰/۹۴۸	> ۰/۸۵	بسیار خوب	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده
NFI	۰/۹۲۱	> ۰/۹۰	بسیار خوب	شاخص برازش هنجار شده (بنتلر-بونت)
CFI	۰/۹۸۰	> ۰/۹۰	بسیار خوب	شاخص برازش تطبیقی
IFI	۰/۹۰۳	> ۰/۹۰	بسیار خوب	شاخص برازش افزایشی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

ج) تحلیل عاملی ساختاری پژوهش

از آنجا که هدف تحقیق، میزان انطباق و هم‌نوابی بین سازه نظری و سازه تجربی است از تحلیل عاملی تاییدی استفاده می‌کنیم. شکل زیر حاصل برازندگی مدل نهایی تحقیق را به تصویر می‌کشد.

شکل ۳. مدل اندازه‌گیری نهایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

نتایج بدست آمده از جدول ۱۰ تاییدی بر برازندگی مدل مورد نظر می‌باشد.

جدول ۱۰. شاخص‌های برازش مدل نهایی

عنوان شاخص	مقدار	دامنه مورد قبول	نتیجه	مجدور کای
$\frac{\chi^2}{df}$	۱/۲۹۲	$\frac{\chi^2}{df}$	بسیار خوب	
RMSEA	۰/۰۴۲	< ۰/۰۵	بسیار خوب	ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب
RMR	۰/۰۱	≥ 0	بسیار خوب	ریشه میانگین مربعات باقیمانده
GFI	۰/۱۰۳	> ۰/۰۹	بسیار خوب	نیکویی برازش
AGFI	۰/۹۴	> ۰/۸۵	بسیار خوب	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده
NFI	۰/۹۵	> ۰/۹۰	بسیار خوب	شاخص برازش هنجار شده (بنتلر-بونت)
CFI	۰/۹۰۱	> ۰/۹۰	بسیار خوب	شاخص برازش تطبیقی
IFI	۰/۹۲	> ۰/۹۰	بسیار خوب	شاخص برازش افزایشی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به فرضیه های پژوهش

الف) فرضیه اول: بین انواع هم کنشی و سرمایه اجتماعی رابطه وجود دارد.

یافته های جدول زیر حاصل از پالایش داده های پژوهش نشان می دهد که ضریب ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۴۱ می باشد. از آنجا که $P=0,00 \leq 0,05$ است، با توجه به اینکه میزان T-Value محاسبه شده (۸/۲۴) که بیشتر از ۱/۹۶ میباشد فرضیه اصلی اول رد نمی شود؛ به عبارت دیگر، می توان چنین نتیجه گرفت: بین هم کنشی و سرمایه اجتماعی رابطه ی معناداری وجود دارد. علاوه بر این با توجه به اینکه مقدار ضریب تغییر مثبت است (۰/۴۳) می توان عنوان کرد که هم کنشی بر سرمایه اجتماعی تاثیر مثبتی دارد.

جدول ۱۱- محاسبه میزان رابطه بین انواع هم کنشی و سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی					
نتیجه آزمون	T-Value	ضریب تاثیر	سطح معناداری	ضریب همبستگی پیرسون	تعداد پاسخ دهندگان
H ₀ رد	۸/۴۲	۰/۴۱	۰/۰۰	۰/۴۱	۴۰۰

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

ب) فرضیه دوم: بین انواع هم کنشی و سرمایه اقتصادی رابطه وجود دارد.

یافته های جدول زیر حاصل از پالایش داده های پژوهش نشان می دهد که ضریب اطمینان ۰/۹۹ و سطح معناداری آزمون ضریب همبستگی پیرسون (۰/۰۰) است که از مقدار پیش فرض (۰/۰۱) کمتر است و میزان قدر مطلق T-Value محاسبه شده (۴/۳۲) که بیشتر از ۱/۹۶ میباشد لذا فرضیه دوم (وجود ارتباط بین انواع هم کنشی و سرمایه اقتصادی) پذیرفته می شود. به عبارت دیگر، می توان بیان کرد بین هم کنشی و سرمایه اقتصادی رابطه ی معناداری وجود دارد و چون مقدار ضریب تغییر مثبت است (۰/۳۱) می توان عنوان کرد که هم کنشی بر سرمایه اقتصادی تاثیر مثبتی دارد.

جدول ۱۲- محاسبه میزان رابطه بین انواع هم کنشی و سرمایه اقتصادی

سرمایه اقتصادی					
نتیجه آزمون	T-Value	ضریب تاثیر	سطح معناداری	ضریب همبستگی پیرسون	تعداد پاسخ دهندگان
H ₀ رد	۴/۳۲	۰/۳۱	۰/۰۰	۰/۳۱	۴۰۰

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

ج) فرضیه سوم: انواع هم کنشی در بین جنسیت های مختلف بر انواع سرمایه تفاوت معناداری دارد

یافته های جدول زیر، میانگین و انحراف استاندارد و بیشترین و کمترین نمره کسب شده متغیرهای پژوهش را به تفکیک جنسیت نشان می دهد. که بیانگر این است، در میانگین متغیرهای پژوهش در زنان و مردان نمونه تفاوت معناداری وجود ندارد.

جدول ۱۳. نتایج حاصل برای متغیر جنسیت

متغیر	شاخص آماری	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمترین نمره	بیشترین نمره
هم کنشی	زن	176	۳/۷۹	۰/۲۷	۳/۲۳	۴/۳۱
	مرد	208	۳/۷۱	۰/۲۱	۲/۹۰	۴
سرمایه اجتماعی	مرد	208	۳/۷۱	۰/۲۱	۲/۹۰	۴
	زن	176	۳/۸۳	۰/۲۵	۳/۴۶	۴/۳۵
سرمایه اقتصادی	زن	176	۳/۱۲	۰/۲۶	۳/۶۲	۴/۵۰
	مرد	208	۳/۲۷	۰/۲۹	۲/۸۷	۴/۳۳

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

وضعیت‌های زندگی اریک برن شامل ۴ وضعیت هست که سه وضعیت اول موجب کنش‌های منفی و ناپیوسته می‌شود، چرا که در سه وضعیت اول نگرش فرد به خود یا دیگری و یا هر دو منفی است و تعاملات فرد تحت تأثیر نگرش‌هایش قرار می‌گیرد. وضعیت چهارم که مثبت‌تر هست حالتی است که در آن فرد خود و دیگران را مثبت ارزیابی می‌کند و چنین ارزیابی‌های مثبتی در کنش‌های فرد نمود پیدا می‌کند. سنجش انواع هم‌کنشی و سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد که بین این دو متغیر رابطه مثبت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر هرچه قدر هم‌کنشی به صورت مثبت‌تر و پیوسته‌تر باشد، سرمایه اجتماعی بیشتر است. در پژوهشی که فرانک و یاسوموتو (۱۹۹۸) و لین (۲۰۰۲) بر روی گروه‌ها مختلف و زیرگروه‌های فرعی انجام دادند به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه و ساختار اجتماعی گروه‌ها و کنش اجتماعی آن‌ها رابطه معنی‌داری وجود دارد که با یافته‌های مطالعه حاضر همخوانی داشت. در نظریه اریک برن افراد در برخورد با همدیگر دست به تحلیل رفتار متقابل می‌زنند و آنگاه رفتار خود را متناسب با تحلیل خود شکل می‌دهند. یافته‌های حاضر نشان داد وقتی فرد در موقعیت زندگی من خوب هستم- شما خوب هستید قرار دارد، تعاملات اجتماعی و کنش‌های مثبتی را تجربه می‌کند. تفاوت این موقعیت زندگی با سه موقعیت زندگی دیگر در این است که فرد این موقعیت را به صورت آگاهانه انتخاب می‌کند و صرفاً تحت تأثیر اطرافیان، چنین موقعیتی را بر نمی‌گزیند (شفیعی، ۱۳۹۱). توسعه نگاه مثبت به زندگی و خود در شهروندان اصفهانی منجر به ارتباط بهتری با محیط اجتماعی و اطرافیان شده است. داشتن چنین وضعیت زندگی، به افراد کمک می‌کند تا با بینش و دقت بیشتری به ارتباطات بین فردی و روابط محیطی خود بنگرند و مسائل به وجود آمده در این حیطه را بطور منطقی‌تری حل و فصل نموده و متناسب با محیط و شرایط مختلف اجتماعی پاسخ‌های معقولانه‌تری داشته باشند که این خود عامل مهمی در ایجاد سازگاری اجتماعی و کنشوری مثبت است. بطور کلی می‌توان بیان کرد که سرمایه اجتماعی با حالات وضعیت‌های زندگی رابطه معناداری دارد، بطوری‌که وقتی وضعیت‌ها منفی باشد، سرمایه اجتماعی پائین و وقتی وضعیت زندگی مثبت باشد، سرمایه اجتماعی نیز بیشتر است.

یکی دیگر از فرضیه‌های پژوهش این بوده است که همبستگی معناداری بین سرمایه اقتصادی پاسخگویان و انواع هم‌کنشی رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. از نظر بورديو سرمایه اقتصادی به مجموع دارایی‌های فرد اطلاق می‌گردد، که قابلیت تبدیل به واحد پول بلافاصله را دارد. فلورا^۱ (۲۰۱۱) در پژوهشی که با عنوان سرمایه اجتماعی و جوامع محلی انجام داد، نشان داد افزایش سرمایه اقتصادی باعث افزایش کنش اجتماعی میان افراد جامعه می‌شود؛ که این پژوهش در راستای فرضیه ارتباط بین سرمایه اقتصادی و کنش اجتماعی می‌باشد. نتایج این پژوهش نشان داد هرچه قدر هم‌کنشی شهروندان اصفهانی به صورت مثبت‌تر و پیوسته‌تر بود، سطح اقتصادی و سرمایه اقتصادی‌شان نیز بالاتر بود. به عبارت دیگر، کسانی که در پژوهش حاضر سرمایه اقتصادی بیشتری داشتند به ارزش‌های دیگران احترام می‌گذاشتند و برای همه افراد ارزش قائل بودند. از نظر آنها مردم با توجه به هر شخصیتی که دارند خوب هستند.

¹ Flora

در تحقیقات دیگران اگرچه به ارتباط افراد سرمایه‌دار اقتصادی با نوع نگرش‌ها و کنش‌هایش با محیط و اطرافیان پرداخته نشده است ولی ارتباط سرمایه اقتصادی افراد با متغیرهای دیگری انجام شده که برای تبیین این یافته به آنها اشاره می‌شود. به عنوان مثال، پژوهش‌ها نشان داده است که افرادی که از سرمایه اقتصادی بالایی برخوردارند، میزان خشونت زناشویی پائینی دارند (کنعانی، عزیزخانی، کلانتری، ۱۳۹۲؛ جکسون، ۲۰۰۸)؛ سبک زندگی آنها سلامت‌محور است (احمدی، محمدزاده، علی رمائی، ۱۳۹۷)؛ سلامت عمومی بالایی دارند (کوهی و سلطانی بهرام، ۱۳۹۳)؛ احساس شادی بیشتری می‌کنند (اکبرزاده و همکاران، ۱۳۹۲). همچنین پارادوکس استرلین بیان می‌کند که درآمد بالا لزوماً افراد را خوشحال‌تر و شادتر نمی‌کند. تحقیقات انجام شده توسط یوجینیو پروتو از دانشگاه وارویک و آلدو راستچینی از دانشگاه مینه سوتا به این نتیجه رسید که سطح رضایت از زندگی با ثروت کشور افزایش می‌یابد تا مردم بتوانند نیازهای اولیه خود را تأمین کنند. این پژوهشگران نشان دادند وقتی در آمد به یک سطح مشخصی می‌رسد (حدود ۳۶ هزار دلار) سطح رضایت از زندگی به اوج خود می‌رسد و پس از آن در کشورهای بسیار ثروتمند اندکی کاهش می‌یابد (یوجینیو، راستچینی^۱، ۲۰۱۴).

به نظر می‌رسد افراد سرمایه‌دار دغدغه‌های کمتری نسبت به دیگران دارند و مسائل مادی آن‌گونه که دیگران را درگیر می‌کند، این قشر را درگیر نمی‌کند، هرچند سرمایه‌داران نیز در سطح خود، دغدغه‌های مالی دارند، اما این مسائل آن‌گونه که زندگی قشر پائین اقتصادی را درگیر می‌کند، موجب رنجش سرمایه‌داران نمی‌شود. اگر سلسله‌مراتب نیازهای مازلو را در نظر بگیریم، دو سطح اول نیازها یعنی نیازهای فیزیولوژیک و نیازهای امنیت، ارتباط مستقیمی با پول دارند، چنانچه اکثریت مردم نیز درگیر این نیازها هستند و فرصت کمتری برای پرداختن به نیازهای مراتب بالاتر دارند. طبق نظر مازلو، نیازهای سطوح پایین‌تر (نیازهای فیزیولوژیک و نیاز به امنیت) جزو کمبودها به حساب می‌آیند و بیشتر وقت و زندگی افراد صرف برآوردن این نیازها می‌شود؛ اما نیازهای عشق و تعلق خاطر، احترام و خودشکوفایی جزو نیازهای سطح بالاتر بوده و برچسب نیازهای رشدی را می‌گیرند (بامیستر و لاری^۲، ۱۹۹۵) اگر تحلیل متقابل رفتار مورد نظر اریک برن را در نظر بگیریم، با دو گروه از افراد سرکار داریم، گروه اول کسانی هستند که خود و دیگران را خوب می‌دانند، گروه دوم کسانی هستند که نگرش مثبت به خود یا دیگران و یا هر دو، ندارند. اگر نگرش‌های دسته اول را سالم و نگرش‌های دسته دوم را ناسالم در نظر بگیریم، پژوهش حاضر نشان‌دهنده نگرش سالم افرادی با سرمایه اقتصادی بالا هست. به‌عنوان یک تبیین احتمالی، کسانی که سرمایه اقتصادی بیشتری دارند، زمان بیشتری برای پرداختن به مسائل روانی و نگرش‌هایشان دارند، ایشان بدون آنکه تمام وقت خود را صرف تأمین هزینه‌های زندگی بکنند، به نیازهای رشدی خود توجه می‌کنند، به دنبال احترام متقابل هستند، عشق و تعلق خاطر برایشان مهم هست و درنهایت به خودشکوفایی فکر می‌کنند و در راه رسیدن به آن تلاش می‌کنند. پرواضح است که افراد سرمایه‌دار، فرصت‌های بهتر و بیشتری برای رسیدگی به چنین نیازهایی دارند، از این رو به‌عنوان یک

¹ Eugenio & Rustichini

² Baumeister & Leary

تبیین احتمالی افراد طبقه بالای اقتصادی تمرکز بیشتری برای توجه به نیازهای غیرمادی خود دارند و با فراغ بال بیشتری در مورد نوع بودن خود و دیگران فکر می‌کنند

نتایج پژوهش حاضر نشان داد انواع هم‌کنشی (مثبت و منفی) بر روی انواع سرمایه (اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، نهادین) تفاوت معناداری بین زنان و مردان ندارد؛ زمانی که سرمایه‌ها بیشتر باشد، هم‌کنشی‌ها نیز مثبت‌تر خواهد بود، اما جنسیت نقش فعالی در این ارتباط ندارد. مرور ادبیات پژوهش نشان داد که موضوعی که به بررسی چنین ارتباطی بپردازد، یافت نشد، بنابراین تبیین این نتیجه به صورت فرضی خواهد بود. به عنوان تبیین احتمالی می‌توان گفت زمانی که هم‌کنشی به صورت مثبت و پیوسته باشد، یعنی فرد خود و دیگران را خوب بداند، احتمالاً فرصت‌های بهتری برای رشد و شکوفایی پیدا می‌کند. به نظر بخشی از هم‌کنشی مثبت که مربوط به خوب دانستن دیگران است را بتوان مرتبط با برونگرایی دانست (قاضی و ضرغام حاجبی، ۱۳۹۹). افراد برونگرا از تعامل و ارتباط برقرار کردن با دیگران انرژی می‌گیرند، علاقه‌مند به کار گروهی هستند (روس، ۲۰۱۳). در حالت برونگرایی توجه فرد به امور و اشیاء خارج است و سایر اعمال اساسی او صرفاً معلول مناسبات امور و عوامل بیرونی است (اسکالتز و اسکالتز، ۲۰۱۲). همچنین خوش‌بینی که لازمه داشتن نگاه مثبت به دیگران و خوب دانستن دیگران است، یکی از ویژگی‌های اساسی برونگرایی می‌باشد (فیست و فیست، ۱۳۹۹).

تبیین احتمالی برای نتیجه پژوهش حاضر این است که زنان در سال‌های نه‌چندان دور، محدودیت‌های زیادی برای حضور در جامعه داشتند و کمتر حائز شخصیت برونگرایی بودند، چرا که اساساً ویژگی‌های شخصیتی با تقویت‌کننده‌هایی که از محیط دریافت می‌کنند، تثبیت می‌شوند، به عبارت دیگر، یک شخصیت برونگرا، در تعامل و کنش متقابل با محیط و دریافت تقویت‌های لازم برای ویژگی‌هایی است که به این نتیجه می‌رسد، باید این ویژگی‌های را نگه دارد؛ چرا که چنین ویژگی‌هایی موجب روابط گسترده‌تر و احياناً رضایت خاطر بیشتر فرد است. به نظر می‌رسد با تغییر نقش‌های جنسیتی در زنان، امروزه دیگر چنین مرزبندی‌هایی وجود ندارد یا اینکه کمتر از گذشته است، برای همین تفاوتی هم در کنش‌های متقابل زنان و مردان نیز دیده نمی‌شود. همچنین چنانچه پیش‌تر گفته شد، امروزه تفاوت زیادی هم در رابطه با سرمایه‌های زنان و مردان نیز وجود ندارد، از این رو پژوهش حاضر نیز نشان داد تفاوتی بین اثرات هم‌کنشی بین زنان و مردان بر انواع سرمایه وجود ندارد.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر این است که اولاً، وجود بیماری کرونا در زمان انجام پژوهش از مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر بود که به کلی کنش‌های شرکت‌کنندگان را کاسته بود. دوماً، عدم وجود پیشینه کافی در مورد وضعیت‌های زندگی بود. سومین محدودیت، تعداد زیاد پرسش‌های پرسشنامه‌ها به طولانی شدن زمان اجرای آن انجامید که بر مقدار دقت پاسخ‌های شرکت‌کنندگان بی‌تأثیر نبوده است. در راستای نتایج تحقیق حاضر، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، از حالت‌های خود نیز استفاده شود و مشخص شود حالات نفسانی چه ارتباطی با انواع سرمایه دارد. همچنین پیشنهاد می‌شود به بررسی عوامل تأثیرگذار بر تحلیل رفتار متقابل و وضعیت‌های زندگی، همچون سبک‌های فرزندپروری کنترل یا خنثی پرداخته شود.

منابع

- آزادارامکی، تقی. (۱۳۷۶). نقد و بررسی کتاب: بنیان‌های جامعه‌شناختی، خاستگاه‌های ایده‌های اساسی در جامعه‌شناسی: نظریه‌های جامعه‌شناسی. تهران: انتشارات سروش، ۳۳۰ صفحه.
- پارسا، حمید. (۱۳۹۲). جهان‌های اجتماعی، چاپ دوم، قم، کتاب فردا.
- ریترز، جورج. (۱۳۹۳). نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، انتشارات علمی، چاپ شانزدهم، ۸۴۰ صفحه.
- شفیعی، زهره. (۱۳۹۱). مقایسه اثربخشی گروه درمانی تحلیل رفتار متقابل و واقعیت‌درمانی گروهی بر کاهش بحران هویت و کاهش تعارضات والدین-نوجوان در دانش‌آموزان دختر شهرستان نیشابور. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی. دانشگاه فردوسی، مشهد.
- شویره، کریمی، یو؛ فونتن، اولیویه. (۱۳۸۵) واژگان بوردیو، ترجمه مرتضی کتبی، تهران، نشر نی.
- علامه، فرید. آقایی، اصغر. آتش‌پور، حمید. مشتاقی، مرضیه (۱۳۹۶). تأثیر آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر شادکامی مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره و فرهنگسراها، مجله علمی-پژوهشی پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری، سال چهارم، شماره اول، بهار و تابستان، ۲۷-۳۲ صفحه.
- قاسمی، یارمحمد. نامدارجویمی، احسان. (۱۳۹۳). بررسی رابطه‌ی سرمایه‌ی فرهنگی و سرمایه‌ی نمادین فرهنگی (مطالعه‌ی موردی: دانشجویان دانشگاه دولتی ایلام)، فرهنگ ایلام، دوره پانزدهم، شماره ۴۵ و ۴۶، ۲۳.
- قاضی، احمد. ضرغام حاجبی، مجید. (۱۳۹۹). مقایسه اثربخشی واقعیت‌درمانی با تحلیل رفتار متقابل بر عوامل شخصیتی معنادار بهبودیافته. فصلنامه تعالی مشاوره و روان‌درمانی، ۹ (۳۵) - ۳۶-۴۶ صفحه.
- کلاتری، عبدالحسین. (۱۳۸۱). معنا و عقلانیت در آرای علامه طباطبایی و پیتر وینچ. انتشارات کتاب طه. قم، ۲۹۶ صفحه.
- کنعانی، محمدمین. عزیزخانی، اقباله. کلاتری، حوریه. (۱۳۹۳). انواع سرمایه (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) و رابطه آنها با خوشونت خانگی علیه زنان. مطالعات علوم اجتماعی ایران، ۱۰ (۳۹): ۶۵-۷۶ صفحه.
- کوزر، لیونیس. (۱۳۸۳). زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۶۳۰ صفحه.
- آزادارامکی، تقی. (۱۳۹۳). مکتب‌ها و نظریه‌های جامعه‌شناسی. نشر علم. ۷۵-۱۷۰ صفحه.
- Allport, Gordon W. The Person in Psychology; Selected Essays. Boston: Beacon Press, 1968.
[https://www.amazon.com/ Person-Psychology-Selected-Essays/dp/0807029769](https://www.amazon.com/Person-Psychology-Selected-Essays/dp/0807029769).
- Lin, Nan. (2001). Social Capital A theory of social Connections 22(1): 28-51. Eugenio, P., Rustichini, A. 2015. Life satisfaction, income and personality. Journal of Economic Psychology, Volume 48. Pages 17-32